

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԶԱՐԴԵՐՆ ՈՒ ԳԱՆՁԵՐԸ ԼԻՈՆՈՒՄ (ORS ET TRÉSORS D'ARMÉNIE)

Գեղեցկությունն այն զարմանահրաշն ու անհասանելին է, որ ժողովուրդը ստեղծում է համաշխարհային քառսից հոգեկան ծանր տառապանքների ու ապրումների գնով: Եվ երբ այն ստեղծված է, ամեն մարդու տրված չէ ճանաչել այն: Գեղեցիկը մեղեդի է, որը շարունակ հնչում է մեզ համար, և որպեսզի այն արձագանք գտնի մեր հոգում, գիտելիքներ, ընկալունակություն և վառ երևակայություն է պետք:

Ֆրանսիայում Հայաստանի Տարվա շրջանակներում, «Հայաստան, իմ բարեկամ» խորագիրը կրող միջոցառումների շարքում, շատ հետաքրքիր և իրենց տեսակի մեջ չափազանց ինքնատիպ ցուցահանդեսներ են կազմակերպվել Լիոնի Գործվածքեղենի և դեկորատիվ արվեստների հռչակավոր թանգարանում և Ֆուրվիերի հոյակերտ Տաճարի կողքին գտնվող Ֆուրվիերի եկեղեցական արվեստի գոդտրիկ թանգարանում: Ցուցահանդեսներն իրականացվում են Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Երկրորդի և Լիոնի Արքեպիսկոպոս Կարդինալ Ֆիլիպ Բարբարենի բարձր հովանու ներքո, Լիոնի Առևտրի ու Արդյունաբերության Պալատի (Chambre de Commerce et d'Industrie de Lyon) և Ֆուրվիեր Հիմնադրամի (Fondation Fourviere) օժանդակությամբ և աջակցությամբ, մարտի 22-ից մինչև հուլիսի 15-ը: Ցուցահանդեսները կյանքի կոչվեցին Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի թանգարանային արժեքների պատասխանատու Ս. Ասողիկ քահանա Կարապետյանի, Գործվածքեղենի և դեկորատիվ արվեստների թանգարանի վարիչ Մարիա-Անն Պարիվատ Սավինիի, Ֆուրվիերի թանգարանի վարիչ Բերնար Բերտոդի և Հայաստանի Պատմության թանգարանի տնօրեն Անելկա Գրիգորյանի համատեղ քրտնաջան, հոգատար ու բարեխիղճ աշխատանքների շնորհիվ: Լիոնյան այս երկու հաստատություններին ցուցանմուշները տրամադրվել էին բացառապես Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի թանգարանների ու Հայաստանի Պատմության թանգարանի կողմից:

Գործվածքեղենի և դեկորատիվ արվեստների թանգարանում ներկայացված են 16-19-րդ դարերի ընտիր կոմպոզիցիոն կառուցվածքով խորանի դաջե վարագույրներ, շուրջառներ, ուսանոցներ, կոնքեռներ, խույրեր, արտախուրակներ, Ս. Սեդանի ծածկոցներ, որոնք առանձնանում են թելանյութերի բազմազանությամբ, ճոխ երանգներով, թանկարժեք ու կիսաթանկարժեք քարերի օգտագործմամբ, ոսկեթել ու արծաթաթել կարատեսակներով: Գործվածքներից յուրաքանչյուրին հատուկ են գունազարդանկարային յուրօրինակ ու տեխնիկական զանազան հնարներ: Այս գործվածքներն արժեքավոր են ոչ միայն իրենց հնությամբ, այլև գեղարվեստական բարձր որակով ու ճաշակով: Մակայն արվեստի բարձրակարգ գործեր լինելուց զատ, սրանք առաջին հերթին սրբազան իրեր և առարկաներ են. չէ՞ որ տարիներ ի վեր տարբեր եկեղեցականներ կրել կամ գործածել են այդ պարագաները եկեղեցական տարաբնույթ ծեսերի ժամանակ. դրանք շարունակ օրհնվել են մեր Մայր Եկեղեցու ամենասուրբ ու

խորախորհուրդ արարողությունների ընթացքում: Գործվածքեղենի թանգարանում ցուցադրությունը հիմնականում կենտրոնացված է խորանի վարագույրների վրա: Իսկ ո՞րն է խորանի վարագույրի խորհուրդը մեր Եկեղեցուց ներս:

«Առաքելական մեր Սուրբ Եկեղեցում Սուրբ Խորանն ունի մի մեծ վարագույր, որն իր կարևոր տեղն ունի հընթացս խորհրդակատարությանց: Այդ վարագույրը խորհրդանշում է, այն իմանալի շղարշը, քողը, որով իմանալի Երկինքը ծածկված է զգալի երկրից, որով հոգեղեն աշխարհն անջրպետված է նյութեղեն կյանքից: Վարագույրը խորհրդանշում է նաև Ամենասուրբ Երրորդության անիմանալի և անճառելի Հոլությունը: Ահա և այս խորհրդաբանությամբ, վարագույրը կիրառվում է մեր սուրբ եկեղեցիներում և իր հոգևոր իմաստով մեծապես օժանդակում է մեզ՝ մտահայեցողությամբ և հավատքի զորությամբ ըմբռնելու աստվածաշնորհության խորին խորհուրդները», - ասում է Տ. Ասողիկ քին. Կարապետյանը:

Ֆուրվիերի եկեղեցական արվեստի թանգարանում ցուցադրված են քառասուն և ավելի ցուցանմուշներ, այդ թվում՝ ձեռաց, բազմոցի ու ճաճանչավոր խաչեր, գավազաններ, քահանայական սաղավարտներ, վակասներ, Մյուռոնի սափորներ, խնկամաններ և այլն: Ցուցադրությունը շատ համահունչ է ու ներդաշնակ այստեղ իշխող մթնոլորտին: Թվում է՝ ուր որ է կծխան բուրվառները, ու խնկի անուշ բույրը կմիախառնվի շարականների ու սաղմոսների քաղցրահունչ մեղեդուն:

Եթէ նոյնիսկ անցնեմ մահուան ստուերների միջով,

չեմ վախենայ չարից, քանզի դու, Տէ՛ր, ինձ հետ ես:

Քո ցուպն ու գաւազանն ինձ կը մխիթարեն:

(Սաղմոս ԻԲ 5)

Այս ցուցանմուշները հայ արծաթագործների ու ոսկերիչների գեղարվեստական երևակայության, ճաշակի ու մետաղամշակման տարբեր եղանակներին տիրապետելու լուր ու խոստուն վկաներն են: Աշխատանքներն աչքի են ընկնում իրենց ինքնատիպությամբ ու զարդամոտիվների նրբությամբ, հայկական մետաղամշակման արվեստին բնորոշ հատիկավոր ու եռանկյունաձև երկրաչափական զարդանախշերով: Անհաղթահարելի ձգողական ուժ կա այս իրերի մեջ, ու կարծես լույս է ճառագում դրանցից:

Տիկին Մարիա-Անն Պարիվատ Սավինին նշում է, որ Եկեղեցին միշտ եղել է ու կմնա որպես հայ ժողովրդի մշակութային ինքնության ամուր ու հաստատուն հենք ու պահապան: Նա ուրախությամբ նկատում է, որ ցուցադրությունից այցելուները հեռանում են գոհ և ցուցանմուշների գեղեցկությունից, տեխնիկայի ու պատկերագրության տեսանկյունից, դրանց միաժամանակ հեռու ու այնքան մոտ լինելու փաստից ակնհայտորեն ապշած ու զննված:

«Կարծում եմ, - ասում է Տիկին Սավինին, - որ ցուցադրությունը հնարավորություն է ընձեռում ֆրանսիացիներին՝ բացահայտելու հարուստ մի մշակույթ, որը շատ ավելի հարուստ է, քան վերջիններս կարող էին երևակայել ու պատկերացնել»:

Տ. Ասողիկը, ով անձամբ մասնակցել է այս երկու ցուցահանդեսների բացմանը, հավաստիացնում է, որ Լիոնյան թանգարաններում հայ հոգևոր մշակույթին նվիրված ցուցահանդեսների բացումը կազմակերպված էր խնամքով և հոգատարությամբ՝ միանգամայն պատշաճ և վայելուչ ներկայացնելու հայ դարավոր քրիստոնեական արվեստի բազմաթիվ գանձերը: Ոգևորված և ոգեշնչված էին ոչ միայն սփյուռքահայերը, այլև՝ ֆրանսիացիները: Տպավորությունը չափազանց մեծ էր: Օտարազգի այցելուները, իրենց իսկ վկայություններով, բացահայտեցին Բիբլիական Արարատի շուրջ հարատևող հայ ազգին և Հայաստան աշխարհը: Ցուցահանդեսները, միաժամանակ, հրաշալի առիթ դարձան, որ այստեղ այցելողները արժանիորեն գնահատեն հայ քրիստոնեական արվեստը, միաժամանակ հենց այդ արվեստի զորությամբ զորեղացնեն իրենց՝ Եվրոպայի քրիստոնեական կյանքը:

Երկու կողմերն էլ կարևորում են նմանատիպ ցուցահանդեսների կազմակերպումը, քանի որ այդ կերպ նրանք հրաշալի առիթ են ունենում միմյանց ճանաչելու, անմիջական շփումներով իրար ճշմարտապես գնահատելու, հարգելու, սիրելու և օժանդակելու: Այդ ճանաչողությունը կվերացնի նաև այն բոլոր անհարթությունները, որոնք այս կամ այն կերպ, տարբեր ժամանակներում անջրպետ են ստեղծել ազգերի և Եկեղեցիների կյանքում: Նրանք լի են այն հույսով, որ Ֆրանսիայում Հայաստանի Տարվա առիթով կազմակերպված միջոցառումները կզորեղացնեն հայ և ֆրանսիացի ժողովուրդների բարեկամությունը ոչ միայն մշակութային, այլև կյանքի և հարաբերությունների բոլոր բնագավառներում:

Վստահ եմ, որ այս ջերմ, մտերմիկ ու բարեկամական մթնոլորտում որևէ բան, մինչև անգամ լեզուն խոչընդոտ չի եղել: Չէ՞ որ արվեստը զգացմունքների մանիֆեստացիա է, իսկ զգացմունքները խոսում են բոլորին հասկանալի լեզվով:

Իսկապես, օրհնված է հայ ազգը. Աստված իր ամենատես ու ամենախնամ աչքով շարունակ հսկում ու հետևում է նրա ընթացքին:

Իսկ մենք՝ հայերս, ուխտ ունենք՝ միշտ դեպի լույս...

ԼԻԼԻԹ ԱՆՏՈՆՅԱՆ